

РОЗРОБКА ЗАХОДІВ СТЕПОВИХ ЛІСОВИХ МЕЛІОРАЦІЙ ЯК НАПРЯМ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ

*Ліснякова О.В., здобувач першого рівня вищої освіти,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
м. Харків, Україна
lisnakovaalesa@gmail.com*

Війна принесла Україні багато проблем, серед яких деградація та забруднення ґрунтів. Різка зміна ландшафтів потребує негайного та комплексного дослідження з подальшою розробкою політики управління порушеними війною землями.

Погіршення якісних властивостей ґрунту є довготривалим, що суттєво знижує його продуктивні функції. Все ж ґрунти можуть відновлювати свої функціональні властивості та нарощувати продуктивність взаємозалежну в часі від типу ґрунту, типу воєнно-техногенного впливу та ландшафтних умов території.

Комплексна багатофакторна оцінка дає змогу ухвалити обґрунтоване рішення щодо політики відновлення від крайніх - консервація, відмова від використання, до активних дій із відновлення.

До консервації вдаються у випадку, коли використання землі є ані екологічно, ані економічно доцільним, а також коли земельні ділянки отримали техногенне забруднення, на яких неможливо одержувати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я.

Агролісотехнічна меліорація земель передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на забезпечення докорінного поліпшення земель шляхом використання ґрунтозахисних, стокорегулювальних та інших властивостей захисних лісових насаджень. Для цього формують поліфункціональні лісомеліоративні системи, а саме: протиерозійні захисні лісонасадження, які забезпечують захист земель від ерозії, а водних об'єктів – від виснаження та замулення шляхом заліснення ярів, балок, крутосхилів, пісків та інших деградованих земель, а також прибережних захисних смуг і водоохоронних зон річок та інших водойм; полезахисні лісові насадження, що забезпечують захист від вітрової і водної ерозій та поліпшення ґрунтово-кліматичних умов сільськогосподарських угідь шляхом створення полезахисних і стокорегулювальних лісових смуг

Продуктивність оптимізованих лісоаграрних ландшафтів може бути в 1,5–2 рази вище відкритих безлісних територій, що є надійним резервом вирішення продовольчої і екологічної проблеми та безпеки нашої держави. Крім того, створення лісомеліоративних насаджень на еродованих схилових землях і полезахисних лісових смуг у рівнинних умовах дає можливість досягнути оптимальної лісистості території України (до 25%).

Крім того, практика степового лісорозведення показала, що позитивних результатів важко домогтися й без грамотного підбора деревинно-чагарникових порід, конструкції насаджень і без своєчасного догляду за ними.

Із цих причин обґрунтування агротехніки й інших складових успішного вирощування захисних насаджень продовжують залишатися відкритими для більшості регіонів України. Вивчення перспектив освоєння нових площ лісомеліоративного фонду та розробка заходів щодо підвищення еколого-меліоративних насаджень є актуальною для степової зони України.

У захисних насадженнях степової зони більш високу стійкість, збереженість і розвиток показують посадки дуба звичайного, акації білої, гледичії, в'яза дрібнолистого, сосни кримської, туї східної, ялівця виргинського, бирючини, свидини, жимолості татарської й іншої деревинно-чагарникової рослинності.

Багаторічні лісові посадки сприяють зниженню об'ємної маси ґрунту в 1,19-1,38 рази. Таке розпушення 50-сантиметрового шару ґрунту сприяє утворенню самосіву й підросту основних лісоутворюючих порід, здатних виростати в посушливих степових умовах.

Ще не зжите спалювання соломи й стерні зернових на значних територіях, що приводить до частого випалювання полезахисних лісосмуг. Виходячи із цього хвойні породи, як найбільше горючі, повинні займати не більше 30 % від загальної кількості посадок на одиниці площі. При цьому вони повинні бути захищені з боків листяними деревами й чагарниками. У міру росту й розвитку посадок стовбур дерев очищають від нижніх гілок на висоту до 2-3 м, а кущі вчасно саджають «на пень».

В окремі холодні зими відзначається відмирання окремих гілок і всієї підземної частини. Щоб підвищити лісорослинний потенціал і прискорити омолодження ушкоджених від заморозків дерев і чагарників пропонується передбачити ранньовесняну, занижену на 15-30 см. обрізку підмерзлих гілок окремо стоячих дерев, біогруп, а в окремих випадках посадку чагарників «на пень», тобто зрізання його надземної частини.

У степових умовах основним напрямком підвищення лісокультурного потенціалу є формування найпростіших гідротехнічних споруд і посадкових місць у вигляді водозбірних терас, валів, каналів, траншів, лісокультурних площадок, ям і т.д., що являється місцем посадки сіянців або саджанців засухостійких порід.